

● ชาลป์ สุวรรณทอง

66 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา-
ดำรงราชานุภาพ” ทรงเป็นพระราชโอรส
ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า-
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์
และเจ้าจอมมารดาชุ่ม อิตาพะยาอักษัตริกมคตย์
(ดิศ) ต้นสกุล “โรจนดิศ” เป็นเจ้าจอมมารดา
ประสูติในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่เสาร์ที่
21 มิถุนายน พ.ศ.2405

พระองค์ทรงเริ่มเรียนหนังสือไทยขึ้นต้น
จากสำนักคุณแสงและคุณปาน ราชินิกุล ใน
พระบรมมหาราชวัง ทรงศึกษาภาษาบาลี ในสำนัก
พระยาปริยัติธรรมธาดา (เปี่ยม) และหลวง-
ธรรมานูวัติจ้านง (จ้อย) ทรงศึกษาภาษาอังกฤษ
ในโรงเรียนหลวง ซึ่งมีมิสเตอร์ ฟรานซิส ยอร์ช
แพตเตอร์สันเป็นพระอาจารย์ และทรงศึกษาวิชา
หลักปรัชญาประศาสนศาสตร์จากพระบาทสมเด็จพระ
พุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ 5

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุกาฬ

พ.ศ.2472 ทรงได้รับพระมหากรุณาธิคุณ
โปรดเกล้าฯ เป็น “สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ” ในรัชกาลที่ 7
ซึ่งเป็นอิสริยยศสูงสุดสำหรับพระองค์ท่าน
ตราบजनสิ้นพระชนม์

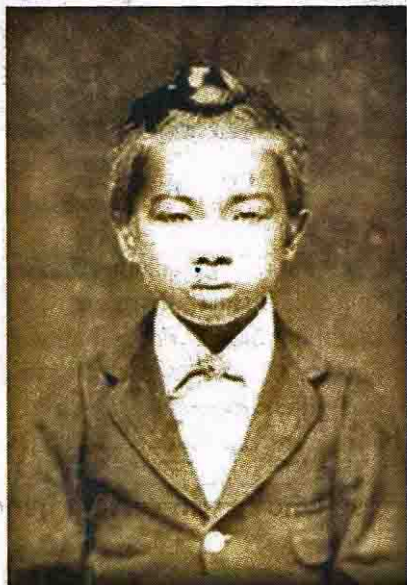
สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุกาฬ
ทรงริเริ่มงานที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ
ในหลายด้าน อาทิ ทรงเป็นองค์ประมุขเสนาบดี
กระทรวงมหาดไทย องค์ประมุขผู้บัญชาการ

ทหารบก, อธิบดีกรมศึกษาธิการ (ตำแหน่ง
เทียบเท่าเสนาบดีกระทรวงศึกษาธิการ) อภิรัฐมนตรี
นายกรัฐมนตรี

นอกจากนี้ ยังได้ทรงบุกเบิกงานด้าน
โบราณคดีไทยศึกษา โดยทรงนิพนธ์หนังสือที่มี
คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี
ไว้เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งได้รับการ
ยกย่องว่าเป็นองค์พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์
และโบราณคดี ทรงเป็นองค์ผู้อำนวยการ

ก่อตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือน โรงเรียน
สวนกุหลาบวิทยาลัย(ร.ร.หลวงแห่งแรก) โรงเรียน
เทพศิรินทร์ โรงเรียนอัสสัมชัญ (ร.ร.เอกชน
แห่งแรก) โรงเรียนนายร้อยทหารบก โรงเรียน
นายร้อยตำรวจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ
โรงพยาบาลศิริราช

พระอัจฉริยภาพด้านต่างๆ ของพระองค์ท่าน
เป็นที่ประจักษ์แก่มหาชน ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์

เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงฉายร่วมกับเจ้าจอมมารดาชุ่ม

การศึกษา การทหาร โบราณคดี ศิลปะ วรรณคดี พุทธศาสนา หลักศาสนา เปรียบเทียบ กฎหมาย ปกครอง ปรัชญา ดนตรี วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี กระทั่งองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เฉลิมฉลองวันประสูติครบ 100 ชันษา สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2505 โดยทรงเป็นคนไทยคนแรกที่ได้รับรางวัลสูงสุดเป็น "บุคคลสำคัญของโลก" มีการจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติพร้อมกันในสมาชิกประเทศของยูเนสโกทั่วโลกเป็นเวลา 14 วัน ต่อมาเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ.2544 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกำหนดให้วันที่ 1 ธันวาคมของทุกปีเป็น "วันตากษัตริย์ราชานุภาพ"

ปีพ.ศ. 2555 เป็นปีที่ครบ 150 ปี วันประสูติของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ และครบ 50 ปี ที่องค์การยูเนสโกได้ยกย่องพระองค์ท่านให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกพระองค์แรกของประเทศไทย หลายหน่วยงานจึงได้จัด "งานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ" เพื่อรำลึกถึงคุณูปการที่สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพทรงมีต่อแผ่นดินไทย

"ผมคิดว่าทุกส่วนราชการในเมืองไทย หากลองสืบค้นดูจะพบว่าพระองค์ท่านเป็นผู้มีส่วนก่อตั้งหรือพัฒนาแทบทุกองค์การ โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทยแต่ก็หลายส่วนราชการ ไม่ว่าจะเป็นการประปา โรงพยาบาลศิริราช หรือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยท่านก็ทรงมีส่วนสำคัญในการก่อตั้งมา เรียกได้ว่าพระองค์ท่านทรงเป็นทั้งข้าราชการพลเรือนตัวอย่าง เป็นทั้งทหาร ทรงเป็นผู้ริเริ่มเกือบทุกอย่างที่เราทำในทุกวันนี้"

พระนาย สุวรรณรัฐ ปลัดกระทรวงมหาดไทย กล่าว

กิจกรรมเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพที่จะเกิดขึ้นตลอดปีนี้ อาทิ การแสดงปาฐกถา "เสาหลักของแผ่นดิน" โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเผยแพร่พระประวัติและผลงานของพระองค์ (คราวต่อไปจัดในวันที่ 1

และ 15 มิถุนายน) การจัดสร้างสิ่งระลึก 2 รายการ คือ ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์ราคา 20 บาท

การจัดพิมพ์หนังสือหลายเรื่อง อาทิ "สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพกับกระทรวงมหาดไทย" โดย ศ.ดร.จักรกฤษณ์ นรินดีผดุงการ "การปกครองสยาม" โดย ดร.เดช บุญนาค "การไปไม่ไทย" "การศึกษาไทย" รวมถึงหนังสือพระประวัติ สมุดภาพ หนังสือการ์ตูนเพื่อแจกจ่ายให้กับสถานศึกษาและห้องสมุดต่างๆ ทั่วประเทศ

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ เช่น การทำสารคดีเทิดพระเกียรตินำเสนอทางสถานีโทรทัศน์ การจัดค่ายคุณธรรมสำหรับนักเรียน การเสวนาวิชาการ การจัดนิทรรศการเทิดพระเกียรติในสถานศึกษาทั่วประเทศ การจัดประกวดคำประพันธ์เทิดพระเกียรติ ประกวดคำกลอน สุภาพเทิดพระเกียรติ ฯลฯ

ในส่วนของ "หอสมุดตากษัตริย์ราชานุภาพ" จะมีการอนุรักษ์เอกสาร อัลบั้มภาพถ่าย และเอกสารต้นฉบับพระราชหัตถเลขา รวมทั้งปรับปรุงระบบห้องสมุดสู่การเป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (e-library)

"หอสมุดตากษัตริย์ราชานุภาพถือเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญของประเทศไทย เป็นที่รวบรวมพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพทุกชุด อีกทั้งยังมีเอกสารต้นฉบับลายพระหัตถ์ และภาพถ่ายส่วนพระองค์อีกเป็นจำนวนมาก การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ก็เพื่อย้ำเตือนว่า "หอตำรา" ยังอยู่ให้ลูกหลานได้ไปเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อให้เกิดความรักชาติรักบ้านเมือง" **มล.ปนัดดา ดิศกุล** กล่าว

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ ที่ว่า "จะพัฒนาบ้านเมืองให้รุ่งเรืองได้ ต้องเริ่มจากให้คนไทยรักชาติเป็นเสียก่อน มีความจริงใจให้กัน อีกทั้งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ถ้าไม่รู้watanเองเป็นใครแล้ว จะรักชาติเป็นอย่างไร"